

Scientific Journal

VIRTUS

#45, June, 2020
published since 2014

2020

ISSN 2410-4388 (Print)
ISSN 2415-3133 (Online)

Scientific Journal *Virtus*
Issue # 45, June, 2020
Published since 2014

Recommended for publication by the Council of
NGO "Sobornist" (the proceedings No.9, June 29, 2020).

Founder: Scientific public organization
"Sobornist" (Ukraine).

Publisher: Center of Modern Pedagogy "Learning
Without Borders" (Canada).

Partners:

- + Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Ukraine);
- + Lugansk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Ukraine);
- + Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine);
- + SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);
- + Consortium for Enhancement of Ukrainian Management Education (Ukraine);
- + Pomeranian Academy in Slupsk (Poland);
- + Baku Islamic University (Azerbaijan);
- + University of the town of Nish (Serbia);
- + Zielonogorski University (Poland);
- + Center of Modern Pedagogy "Learning Without Borders" (Canada).

Virtus: Scientific Journal / Editor-in-
Chief M.A. Zhurba - June # 45,
2020. - 277 p.

Editor-in-Chief:

Zhurba M.A., Ph.D., professor, Head of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief:

Kuzmichenko I.O., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Humanities of SE «Lugansk State Medical University» (Ukraine);

Talishinski E.B., Ph.D., associate professor, Head of the Department of Public Disciplines of the Baku Islamic University (Azerbaijan);

Starichenko E.V., Head of Analytical Department of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Mainhandling Editor:

Kravchenko Yu.V., Manager on international cooperation of the scientific public organization "Sobornist" (Ukraine).

Journal Indexing:

✓ **Google Scholar** is a freely accessible web search engine that indexes the full text or metadata of scholarly literature across an array of publishing formats and disciplines. The Google Scholar index includes most peer-reviewed online academic journals and books, conference papers, theses and dissertations, preprints, abstracts, technical reports, and other scholarly literature, including court opinions and patents. Google Scholar's database contains roughly 389 million documents including articles, citations and patents making it the world's largest academic search engine.

✓ **Scientific Indexing Services (SIS) (USA)** is academic database which provides evaluation of prestigiousness of journals. The evaluation is carried out by considering the factors like paper originality, citation, editorial quality, and regularity & international presence.

✓ **Citefactor (USA)** is a service that provides access to quality controlled Open Access Journals. The Directory indexing of journal aims to be comprehensive and cover all open access scientific and scholarly journals that use an appropriate quality control system, and it will not be limited to particular languages or subject areas.

✓ **ResearchBib** is open access with high standard indexing database for researchers and publishers. Research Bible may freely index journals, research papers, call for papers, research position.

✓ **Scientific Journal Impact Factor (SJIFactor)** is an international, recognized platform for promoting scientific achievements, as well as supporting publishers and scientific communities interested in state-of-the art research activities in innovation and applied science areas.

Journal «Virtus» has been positively evaluated in the SJIF Journal Master List evaluation process. **SJIFactor = 5,194.**

✓ **Directory of Research Journal Indexing (DRJI)** is to increase the visibility and ease of use of open access scientific and scholarly journals thereby promoting their increased usage and impact. DRJI supply champion has access to global-renowned content in all discipline areas including magazine and journal articles. DRJI advocate, educate, and provide the central resource for indexing.

✓ **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)** – academic database was organized with the aim of creating an open platform for scientific research around the world. IIJIF provides the necessary communication of scholars, editors, publishers and conference organizers, through its exclusive services: provides indexing of scientific journals (calculates the impact factor), forms a list of national/international conferences and journals.

Certificate of Mass Media Registration:
KB № 21060-10860P from 24.11.2014 p.

Journal Editorial Staff Contact Information.
e-mail: virtustoday@gmail.com
website: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua>

© Authors of the Articles, 2020.

© Scientific Journal «Virtus», 2020.

Пантюк Т.І., Воробель М.М., Прейс Н.І., Боянецька Г.М.
ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОСВІТНИЦЬКА
ДІЯЛЬНІСТЬ О. ДУХОВИЧА ТА І. СТАВРОВСЬКОГО:
ПРИРОДОВІДПОВІДНІСТЬ, ОСВІЧЕНІСТЬ,
ДУХОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ..... 114

Рехтета Л.О., Авраменко К.Б.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ 118

Розман І.І.
ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ:
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ 122

Слабковська А.І.
ПРОБЛЕМИ У СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ
ПРИ УСИНОВЛЕННІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ..... 125

Слухенська Р.В., Бірюк І.Г., Ковальчук П.Є.
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ ПІД ЧАС СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ..... 129

Слухенська Р.В., Єрохова А.А., Маланій В.І.
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ..... 132

Товт В.А.
ВДОСКОНАЛЕННЯ РУХОВОЇ ПАМ'ЯТІ
У ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ 135

Федоренко С.О.
СУТНІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ НОВІТНЬОЇ
ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПІДҐРУНТЯ ФОРМАЛІЗАЦІЇ
ТВОРЧОЇ ШКОЛИ ХУДОЖНИКА 138

ФІЛОЛОГІЯ

Вербицька А.Е., Обух І.Б.
МЕТОД ІДЕНТИФІКАЦІЇ МЕТАФОР ЛАБОРАТОРІЇ
METAPHOR LAB AMSTERDAM 142

Вилка Л.Я.
ЛІНГВОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ –
ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН 147

Гричанюк А.А., Вербицька А.Е.
ЛІНГВОЕКОЛОГІЯ НОВИН ПРО УКРАЇНУ
В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ 151

Максимюк М.В.
АНТРОПОНІМИ ЯК МАРКЕРИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
ЖИТТЯ В «АЛЬТЕРНАТИВНІЙ ІСТОРІЇ» УКРАЇНИ
ВАСИЛЯ КОЖЕЛЯНКА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ
«ЛЮДИНЕЦЬ ПАНА БОГА») 156

Никифорук Т.М.
РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
У ЕСЕЇСТИЦІ Ю. СТЕФАНИКА..... 161

Румянцева-Лактіна О.О.
ДИДАКТИЧНІ ПРИЙОМИ «ФІШБОУН» І «КЛАСТЕР»
ЯК СЕГМЕНТИ МЕНТАЛЬНОЇ КАРТИ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 165

Самохіна В.О., Пасинок В.Г.
КОНЦЕПЦІЯ ДІАЛОГІЗМУ
В ЕКОЛОГІЧНОМУ БУТТІ ЛЮДИНИ..... 170

Собецкая Н.В.
КОМУНИКАТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЕ
ЖЕНЩИН И МУЖЧИН 173

Ткач Л.О., Закутня А.Ю., Сулима С.П.
ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ У РЕКЛАМУВАННІ
ЗАМІННИКІВ КАВІ «FRANCK / ФРАНКК» (ЗА
МАТЕРІАЛАМИ РЕКЛАМНИХ ОГОЛОШЕНЬ В
УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ ПЕРШОЇ
ПОЛОВИНИ ХХ СТ.) 177

ІСТОРІЯ

Бандус В.О.
НАУКОВИЙ ДОРОБОК ПРОФЕСОРА
В.О. ДОБРОВОЛЬСЬКОГО У ПЕРІОД 1945–1963 РР. 190

Богатчук С.С.
СПОГАДИ ОДНОДУМЦІВ ПРО В. СТУСА
ЯК ПОЕТА ТА ГРОМАДЯНИНА..... 194

Добролюбська Ю.А.
З ІСТОРІЇ ЖИТТЯ ТА ВИНАХОДУ ПОВ'ЯЗКИ
ФРАНЦУЗЬКОГО ХІРУРГА П'ЄРА-ЖОЗЕФА ДЕЗО..... 199

Корзун Д.Ю.,
ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ І.Є. ОВСІНСЬКОГО:
ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС
(ДОРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД) 202

Кухарева Н.М.
ДИТЯЧІ МАЛЮНКИ З ІЛЮСТРАЦІЯМИ ДО ТВОРІВ
Т. ШЕВЧЕНКА ІЗ КОЛЕКЦІЇ НІЕЗ «ПЕРЕЯСЛАВ» 206

Левчук К.І.
РОЗВИТОК ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ (90-І РОКИ ХХ СТ.)..... 211

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВО

Боков О.В.
ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ:
ПОШУК ШЛЯХІВ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ..... 219

УДК 316.3:329«19»(477)

Левчук К.І.,

д.і.н., завідувач кафедри історії України та філософії Вінницького національного аграрного університету,
ORCID: 0000-0003-0459-622X, ki_levchuk@ukr.net

Україна, м. Вінниця

РОЗВИТОК ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ (90-І РОКИ ХХ СТ.)

На основі статистичних та архівних матеріалів, досліджень неурядових організацій проаналізовано кількісні та якісні показники діяльності громадських організацій України впродовж 90-х років ХХ ст. Встановлено, що не зважаючи на кількісне зростання громадських організацій громадянська активність населення України залишалася на низькому рівні, а більшість новостворених громадських організацій для виконання статутних завдань використовували донорську допомогу закордонних організацій та фондів.

Ключові слова: громадська організація, громадянське суспільство, благодійні фонди, соціологічні дослідження, 90-і роки ХХ ст.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток громадських організацій та самодіяльних об'єднань громадян є важливою умовою існування демократичного політичного режиму, свідченням зрілого громадянського суспільства. Під час Революції Гідності та агресії Російської Федерації активісти та небайдужі громадяни, об'єднавшись у структури громадянського суспільства, зуміли відстояти не тільки демократичні перетворення та європейський вибір України, але і допомагали подолати кризу дезорганізованим державним інститутам.

Мета статті – вивчення кількісних та якісних показників діяльності громадських організацій та осмислення рівня розвитку громадянського суспільства України.

Джерельну базу дослідження складають документи Державного архіву Вінницької області [1,2,3]; матеріали поточного архіву Держкомстату України [4,5]; матеріали поточних архівів неурядових дослідницьких організацій та фондів [6,7,8,9].

В історіографії проблеми доцільно виділити три напрями. До першого варто віднести роботи дослідників з вивчення різних аспектів діяльності знакових, відомих широкому загалу громадських організацій або організацій, згуртованих за напрямом діяльності (Стоян Г. [10] – профспілки України; Заремба С. [11] – Українське товариство охорони пам'яток історії та культури; Ящук О. [12] – Товариство Червоного Хреста України; Лойко Л. [13] – громадські організації етнічних меншин України; Алексієвець М. [14] – екологічні організації). Однак, їхні наукові розвідки акцентовані та не призводять до широких узагальнень у вивченні всієї палітри громадських організацій.

Другий напрям досліджень носить політико-правовий характер та зосереджений на вивченні проблем становлення громадянського суспільства в Україні (Дігтяр П. [15], Завидняк І. [16], Чувардинський О. [17], Кормич Л., Шелест Д. [18]). Громадські організації розкладаються як ключовий елемент самоорганізації населення, завдання яких – захист і реалізація прав і свобод громадян.

Третій напрям характерний тим, що авторами праць були не лише науковці, але й активісти громадських об'єднань, працівники неурядових дослідницьких установ (Андрусак Т. [19], Карплич Р. [20], Романюк А. [21], Сидоренко О. [22,23,24]). Їхні наукові пошуки носили

прикладний характер та приносили концептуальну новизну у вивчення громадянської активності населення України.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб осмислити зміни, що відбулись у секторі громадських організацій впродовж 90-х років ХХ ст. необхідно розглянути його розвиток, проблеми, здобутки, опираючись при цьому на певні показники, які характеризуватимуть його кількісні та якісні трансформації. Насамперед необхідно дати відповідь на питання – скільки громадських організацій в Україні було створено, зареєстровано та виконувало свої статутні зобов'язання.

Так у статистичній таблиці, розміщеній в посланні Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє та зовнішнє становище держави у 2000 році, кількість легалізованих об'єднань громадян у 1999 році становила 1208, з яких 90 – політичні партії та 1118 – громадські організації [25, с.369]. У тому ж «Посланні...» в розділі «Перспективи становлення громадянського суспільства в Україні» відзначалось що «нині в нашій державі зареєстровано 1376 всеукраїнських та міжнародних і понад 12,7 тис. місцевих громадських організацій» [25, с.15].

У виступі на конференції «Сталий розвиток третього сектору в Україні» (грудень 1999 р.) Лаврінович О. зазначив, що загальна кількість недержавних організацій перевищує п'ять тисяч, 10 відсотків з яких зареєстровані як всеукраїнські організації, 40 відсотків – на обласному рівні, 30 – на місцевому рівні, решта організацій зареєстровані як міжнародні [26, с.5].

На початок 2000 року база даних Центру Інновацій та розвитку – неурядової дослідницької організації, яка досліджує процеси розвитку громадських організацій в Україні, – нараховувала майже 28 тисяч неурядових неприбуткових організацій (23065 – громадських організацій, 4878 – благодійних фондів) [22, с.20].

Сплеск громадянської активності на зламі 80-х – початку 90-х років та проголошення незалежності України, правове унормування колишніх «неформалів», (постанова Президії ВР України від 29. 09. 1990 р., Закон України «Про об'єднання громадян» від 18 липня 1992 р.) дали поштовх до зростання кількості громадських організацій в Україні. Якщо у 1991 році в Україні було зареєстровано 324 громадські організації, то у

1999 році кількість зареєстрованих громадських організацій (включаючи місцеві осередки) досягла 4437 [7, с.3].

Сама тільки реєстрація не дає остаточної відповіді на питання про кількість громадських організацій в Україні. По-перше, певна частина організацій щорічно офіційно припиняє своє існування. По-друге, значна кількість громадських організацій від моменту свого створення не проявляла активності у реалізації статутних завдань, не звітувала перед статистичними органами, не вела бухгалтерський облік.

Варто відзначити, що громадська активність населення різних регіонів суттєво відрізнялася, що зумовлено рівнем розвитку громадської свідомості, питомою часткою міського населення, історичними традиціями, наявним фінансуванням, політичними чинниками. Станом на 1 січня 2000 р. лідерами за кількістю громадських організацій були: Донецька область (2368), м. Київ (2301), Автономна республіка Крим (1857), Львівська область (1850).

Серед аутсайдерів за кількістю громадських організацій слід відзначити Чернівецьку (386), Херсонську (484), Волинську (524), Чернігівську (541) області [4, с.1-2]. Тут відставання у розвитку громадських ініціатив пояснюється нерозвиненістю мережі громадських організацій на районному та селищному рівні. Так, у 1998 році майже 70% громадських організацій Волинської області та місцевих осередків всеукраїнських та міжнародних організацій діяло в Луцьку [20, с.24].

Фактором, який ускладнював розвиток громадських організацій впродовж 90-х років ХХ ст. була класифікація громадських організацій згідно з чинним законодавством. Так, об'єднання громадян незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка) визнавалося політичною партією або громадською організацією, що ігнорувало принципову відмінність між двома видами неурядових неприбуткових організацій – асоціаціями та фондами, визнаючи лише вибір у площині «політичний – неполітичний». Однак, асоціації це групи осіб, які добровільно об'єдналися заради досягнення певних цілей, тоді як фонди акумулюють засоби, в тому числі фінансові, для досягнення декларованих статутними документами цілей. Асоціації потребують фінансової підтримки для забезпечення свого існування, а фонди можуть надавати її.

Кількість фондів та благодійних організацій в Україні відображена у таб. 1. [4, с.3].

Таблиця 1

**Фонди та благодійні організації в Україні
(включаючи місцеві осередки)**

Роки	1.07.1994	1.07.1995	1.07.1996	1.01.1997	1.01.1998	1.01.1999	1.01.2000
Кількість фондів	592	1074	1811	2136	2606	504	3376

Різне зменшення кількості благодійних організацій та фондів у 1998 році було спричинене ухвалою Кабінетом Міністрів України 30.03.1998 р. Положення № 382 про порядок державної реєстрації благодійних організацій,

що викликало необхідність призупинення діяльності та перереєстрації.

Форма № 1 ПГО державної статистичної звітності класифікувала громадські організації за напрямками їхньої діяльності, при цьому якщо організація мала ознаки декількох вказаних видів (напрямів) діяльності, (наприклад, дитяча екологічна організація), то вона враховувалася один раз за тим видом (напрямом) діяльності, який першим вказано в статуті.

Подібний розподіл полегшував роботу статистичних управлінь, дозволяв уникнути дублювання у підрахунку загальної кількості громадських організацій, але ускладнював можливий аналіз. До того ж досить важко врахувати усі сфери діяльності громадських організацій, які не є статичними та передбачуваними, як це було за часів СРСР.

Таблиця 2

**Співвідношення громадських організацій (ГО)
(включаючи місцеві осередки) з організаціями,
класифікованими як «Інші громадські організації»**

Роки	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Кількість ГО	9282	10359	13569	14148	17573	21028	25490
З них «Інші ГО»	1963	2544	3359	3729	4966	5714	7162
У %	21	24	25	26	28	27	28

Кількість громадських організацій, які належать до рядка звітності «Інші громадські організації» поступово зростала як в абсолютних, так і у відносних цифрах (див. таб. 2 [4, с.3]), що свідчило про необхідність оновлення класифікації громадських організацій.

Безсумнівними лідерами за кількісними показниками протягом 90-х років ХХ ст. були оздоровчі та фізкультурно-спортивні об'єднання, питома вага яких у 1999 році становила 16%, організації ветеранів та інвалідів (12%), організації професійної спрямованості (9%), молодіжні об'єднання (7%), освітні та культурно-виховні товариства (7%). При цьому варто відзначити тенденцію зростання (в 4,5 рази) кількості молодіжних громадських організацій (з 395 всередині 1994 року до 1806 на початку 2000 року). Порівняно незначною залишалась кількість товариств із охорони пам'яток історії та культури – всього 216 організацій (включаючи місцеві осередки), об'єднань із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС – 593, екологічних організацій – 702 [4, с.4].

Важливим показником, який багато в чому висвітлює об'єктивну картину розвитку громадських організацій в Україні, є щорічний звіт за формою № 1-ОГ, в якому громадські організації та їхні місцеві осередки звітують про свою діяльність, кількість членів, надходження коштів та їх використання. Можливість надати в органи контролю звіт про виконану за рік роботу свідчить про дійсне виконання статутних цілей, про те, що організація існує не на папері, а реально. Протягом другої половини 90-х років ХХ ст. кількість звітуючих організацій зі всеукраїнським та міжнародним статусом була меншою за кількість легалізованих (див. таб. 3 [5, с.1]).

Таблиця 3

Кількість звітуючих громадських організацій (ГО) зі всеукраїнським та міжнародним статусом

Роки	1996	1997	1998	1999	2000
Всеукраїнські та міжнародні ГО	1006	1205	1063	1118	1267
З них звітували	382	361	375	485	551
У відсотках	38	30	35	43	43

Наведена інформація свідчить про те, що більша частина всеукраїнських та міжнародних громадських організацій не мала необхідної інфраструктури в областях України та займалася своєю діяльністю час від часу, за наявності фінансування.

Особливу увагу привертають дані, які характеризують чисельний склад громадських організацій. За часів СРСР масовість була одним з головних критеріїв, за яким оцінювалась робота організації. Прагнення до постійного кількісного зростання переслідувало крім того певну практичну мету – фінансування діяльності організації. Так Вінницька обласна організація Червоного Хреста УРСР на початку 1987 року взяла соціалістичні зобов'язання за рахунок пропагандистської та організаційної роботи досягнути залучення до складу організації 57% населення області старше 16 років. На початку 1988 року у складі обласної організації Червоного Хреста нараховувалось 57,8% населення області старше 16 років. Було зібрано на 5050 крб. членських внесків більше, ніж заплановано [1, арк.1, 35].

Аналіз даних Держкомстату України свідчить, що гонитва за кількісними показниками залишилася складовою частиною реноме громадських організацій України 90-х років ХХ ст. (див. таб. 4 [5, с.3]).

Таблиця 4

Кількість членів громадських організацій України (включаючи місцеві осередки)

Роки	1996	1997	1998	1999	2000
Кількість членів – осіб	23622703	24147215	25140378	26830868	33752206

Отже, згідно зі звітами, більшість громадян України були членами громадських організацій, що, на наш погляд, потребує уточнення та перевірки за допомогою соціологічних досліджень громадянської активності населення України.

У вивченні будь-якого явища громадянської активності важливу роль виконують соціологічні опитування, які дають змогу оцінити реальні тенденції розвитку через призму особистої оцінки респондента, а не тільки звіти та реляції активістів громадських організацій.

Важливим критерієм діяльності громадських організацій є оцінка їх необхідності громадянами України. Соціологічне дослідження, яке було проведене неурядовою дослідницькою організацією – Центром інновацій та розвитку в липні 1999 року, передбачало вивчення ставлення населення до громадських і благодійних організацій в Україні. Більшість населення України позитивно ставилася до діяльності громадських організацій (див. таб. 5) [8, с.11].

Таблиця 5

Оцінка важливості громадських організацій за напрямками роботи

Напрямок діяльності	Коефіцієнт*	%
Допомога малозабезпеченим	2258	66,4
Допомога інвалідам	1832	53,9
Екологічний рух	1580	46,5
Захист прав людини	1539	45,2
Дитячо-юнацькі	1327	39,0
Сприяння економічним реформам	1014	29,8
Культурно-просвітницький	617	18,1
Національно-культурний	597	17,5
Спортивно-фізкультурний	534	15,7
Професійні об'єднання	400	11,8
Розвиток науки	392	11,5
Жіночий рух	197	5,8

* Коефіцієнт коливається в межах від 3400 (максимальна можливість) до 0 (мінімальна можливість). Методика розрахунку коефіцієнту – стандартна, на основі абсолютних показників. Варіант відповіді «дуже необхідно» оцінювався у 2 бали. «необхідно» – 1 бал, «не потрібно» – 0 балів. Оскільки проаналізовано 1700 анкет, то максимальний бал досягатиме 3400, а найнижчий – 0 балів.

Отже, в пересічних українців користувалися авторитетом організації, які ставили за мету діяльності соціально орієнтовані цінності, благодійність, задоволення потреб у масштабі усього суспільства, а не тільки реалізацію прав та потреб учасників об'єднання.

Однак, для більшості громадян України діяльність громадських організацій залишається практично невідомою – лише 42 відсотки опитаних зуміли назвати відому їм організацію. Найбільш відомими були громадські організації, які активно використовували засоби масової інформації, інші форми впливу на населення для популяризації своєї діяльності (див. таб. 6) [8, с.15].

Таблиця 6

Назва чи напрямок діяльності відомих опитаним громадських організацій (ГО)

Назва чи напрямок діяльності ГО	у % до опитаних
Організація ветеранів війни	10,3
Спілка воїнів-афганців	5,4
Союз «Чорнобиль»	5,3
Профспілки	3,5
Товариство Червоного Хреста	3,4
Товариство захисту прав споживачів	2,7
Товариство «Просвіта»	2,2
Жіноче об'єднання	2,2
Об'єднання «Злагода»	1,7
Організація допомоги дітям-сиротам	1,2
Інші організації	5,2

Симптоматичним є той факт, що більшість організацій, які названі опитаними, були створені за часів перебудови або в незалежній Україні. Це спілка воїнів-афганців, союз «Чорнобиль», товариства захисту прав споживачів, товариство «Просвіта». Названі об'єднання громадян у тій або іншій формі отримували державне

фінансування, використовували підтримку органів самоврядування, брали участь у реалізації урядових програм.

Важливим індикатором громадянської активності населення України є членство в громадських організаціях. Лише 7,8 відсотків опитаних дали ствердну відповідь на запитання про своє членство в громадських організаціях [8, с.16].

Серед мотивів, які заважають участі в діяльності громадських організацій, потрібно вирізнити суб'єктивні та об'єктивні причини. Понад 50% опитаних серед причин відсутності зацікавленості в діяльності громадських організацій виділяли суб'єктивні чинники, а саме – «не мають часу», «не мають бажання», «не мають здоров'я». 8,4% опитаних взагалі не довіряли громадським організаціям, 7,9% не змогли знайти організацію потрібного спрямування. 6,6% не мали достатньо інформації про діяльність громадських організацій в Україні [8, с.17].

Матеріали іншого соціологічного дослідження, проведеного в червні 1999 року, підтверджують соціальну пасивність більшості громадян України. На запитання «Чи працюєте Ви безоплатно у недержавній організації», відповідь – «Так» дали п'ять відсотків опитаних; два відсотки відповіли – «залежить від обставин» [6, с.63].

Відповіді свідчать, що особливих зрушень у розвитку громадянської активності впродовж 90-х років ХХ ст. не відбулося. Більшість громадян не брали активну участь у громадсько-політичному житті країни. Однією з причин були кризові явища в соціально-економічному розвитку України. У травні 2000 року 68% опитаних визнали, що найбільше їх хвилюють матеріальні проблеми та питання працевлаштування [9, с.10]. Зрозуміло, що виснажлива боротьба за існування забирала у більшості українців майже увесь вільний час, який міг би бути присвячений громадській діяльності.

Для більшості громадських організацій пошук коштів був непростою проблемою. Для забезпечення своєї статутної діяльності вони могли звернутися до наступних джерел:

- пряме державне фінансування та участь у державних проектах;
- корпоративна спонсорська допомога;
- прибутки від підприємств та майна, які перебувають у власності громадських організацій;
- технічна урядова допомога низки західних країн;
- міжнародні благодійні фонди;
- українські благодійні фонди.

Низка організацій отримали преференції та пільги з боку держави, лобіюючи при цьому свої інтереси в українському парламенті та уряді. Так, Стаття 10 закону «Про молодіжні та дитячі громадські організації», підписаного Президентом України 1 грудня 1998 року, передбачала при затвердженні Державного бюджету України окремим рядком видатки на підтримку спілки, членами якої є більшість всеукраїнських молодіжних та дитячих організацій. При затвердженні місцевих бюджетів також передбачаються видатки на реалізацію програм місцевих організацій. Органи місцевого самоврядування могли делегувати свої повноваження молодіжним та дитячим організаціям щодо реалізації відповідних програм (проектів) [29, с.131]. Фактично Закон був спрямований на підтримку Українського національного

комітету молодіжних організацій (УНКМО), до складу якого входила на той час більшість всеукраїнських та міжнародних молодіжних та дитячих організацій.

Постанова № 238 Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1993 року «Про сприяння діяльності Української спілки ветеранів Афганістану» зобов'язала Міністерство фінансів виділити в 1993 році 690 млн крб. для розвитку підприємств та організацій Спілки, медичного та культурного розвитку воїнів-афганців, а також звільнити підприємства та організації Спілки, а також підприємства, створені за участю Спілки, від сплати податку на прибуток у розмірі, що спрямовується на виконання статутних завдань [30].

Згідно із Законом України «Про державний бюджет України на 2000 рік» творчі спілки мали отримати 2 млн 647 тис. грн. державного фінансування. На підготовку призовників для Збройних Сил України та інших військових формувань в навчальних організаціях Товариства сприяння обороні України було виділено 21 млн 606 тис грн. Фінансова підтримка громадських організацій інвалідів та ветеранів була запланована у розмірі 10 млн 42 тис. грн. На здійснення окремих заходів всеукраїнською громадською організацією «Союз Чорнобиль України» із соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, було відпущено 2 млн грн. На утримання апарату управління фізкультурно-спортивних організацій – 1 млн 517 тис. грн. Окремо були виділені молодіжні програми УНКМО та Асоціації молодих українських політологів та політиків, на що було асигновано 13 млн 250 тис. грн [31, с.205-222].

Варто зазначити, що непродумані законодавчі зміни, жорсткий контроль з боку державних органів контролю можуть негативно впливати на функціонування громадських організацій. Якщо низці громадських організацій вдалося отримувати допомогу від держави та органів місцевого самоврядування, в тому числі фінансову, то діяльність значної частини організацій (особливо благодійних фондів) значно ускладнилась. У квітні 1993 року народні депутати підтримали норму Декрету Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян», згідно з якою до суми виплат, що не входять до сукупного оподаткованого доходу, входять суми матеріальної допомоги, включаючи вартість речових призів та подарунків у межах дванадцяти мінімальних розмірів заробітної плати на рік. З березня 2000 року, усі суми матеріальної допомоги, включаючи вартість речових призів і подарунків, обкладалися прибутковим податком з громадян, і на них нараховувалися внески до соціальних фондів (Пенсійний фонд, фонд соцстраху, фонд зайнятості населення) [32].

Подібне нововведення стало неприємною несподіванкою для організацій та фондів, які надавали адресну допомогу представникам незахищених верств населення. Типовою є історія діяльності Фонду милосердя та здоров'я Вінницької територіальної первинної організації Українського Товариства сліпих. У Статуті фонду, заснованого у вересні 1993 року, зазначалось, що «фонд є добровільною громадською організацією, яка створена для надання соціальної, матеріальної, медичної допомоги непрацюючим, пенсіонерам, інвалідам 1 та 2 груп по зору» [2, арк.2].

Діяльність новоствореної організації обмежувалась містом Вінницею, тому обсяги діяльності були скромними. Протягом 1994–1998 років співробітники фонду звертались до підприємств та організацій міста, облдержадміністрації, міжнародних благодійних організацій з проханням надати посильну допомогу. Всього на рахунки фонду за вказаний період надійшло 2820 грн. (в цінах 1998 року). Було реалізовано круп'яні вироби, борошно, трикотаж (т.зв. «секондхенд») на суму 2022, 45 грн. У травні 1996 року планова перевірка податкової інспекції виявила низку суттєвих недоліків в діяльності організації (несвоєчасно перераховували податки на прибуток, не звітували перед податковою), що призвело до штрафних санкцій у розмірі 239 грн. 31 коп. Необхідність організувати облік роботи фонду привела до закупки на 122 грн. канцелярських товарів та бланків звітності. Перевірка у жовтні 1998 року привела до нових штрафів у розмірі 237 грн. Виконання статутних зобов'язань фонду в 1998 році фактично було призупинено, а працівники Ради фонду «тільки звітували перед пенсійним фондом, статуправлінням і податковою інспекцією» [3, арк.8-9].

У вересні 2000 року на другій позачерговій конференції фонду було ухвалено рішення «виходячи з податкового тиску, закрити Фонд милосердя та здоров'я, щоб не поповнювати бюджет за рахунок інвалідів-сліпих» [3, арк.16]. Протягом 2000 року аналогічні фонди, створені УТОС, перестали існувати у Києві, Львові та інших містах.

Важливим джерелом фінансування громадських організацій України протягом перших років незалежності були міжнародні донорські організації та фонди, створені при їх сприянні в Україні. Саме на використання зовнішніх коштів була орієнтована більшість практично діючих громадських та благодійних організацій. Фінансовою, організаційною та матеріальною підтримкою громадських організацій в Україні впродовж 90-х років ХХ ст. здебільшого займалися: міжнародні благодійні фонди та донорські організації, утворені урядами іноземних держав.

Орієнтація на зовнішню допомогу була визначена низкою причин. По-перше, становлення демократичного плюралістичного суспільства в незалежній Україні було можливе за умови розвитку усіх його складових елементів. Протягом 90-х років ХХ ст. в українському суспільстві увага акцентувалась передусім на розбудові держави, економічних реформах, які мали сприяти становленню ринкової економіки тоді як громадські організації практично зникли з фокусу суспільної уваги.

По-друге, економічна криза 90-х років ХХ ст. призвела до падіння рівня життя громадян, створила несприятливі умови для розвитку громадянської активності.

По-третє важливим чинником, який зумовлював зовнішню фінансову та організаційну допомогу, був певний ідеологічний проект. Суть його – у становленні громадянського суспільства в Україні, появі незалежних від держави об'єднань громадян, провідників європейських цінностей, які стануть свідченням демократизації суспільства та уможливлять реалізацію прав та свобод громадян.

Однією з найбільших національних благодійних громадських організацій України протягом 90-х років ХХ ст. залишався міжнародний фонд «Відродження»

(МФВ). Фонд було засновано у квітні 1990 року Українською Радою миру, Всеукраїнським товариством української мови ім. Т.Г. Шевченка «Просвіта» та українською екологічною асоціацією «Зелений світ» на кошти американського фінансиста та філантропа Джорджа Сороса. Головною метою фонду було визначено сприяння становленню відкритого демократичного суспільства в Україні шляхом підтримки значущих для його розвитку громадських ініціатив.

Упродовж 1990–2000 років фонд надав громадським організаціям, освітнім, культурним закладам, мистецьким колективам, видавництвам грантів на суму в 60 млн. доларів США [33, с.17].

У 2000 році МФВ підтримав 1143 проекти на загальну суму 5 млн 612 тис. доларів США. Найбільше уваги було приділено програмам розвитку громадянського суспільства в Україні – 223 проекти на суму 1 млн 102 тис. доларів США; соціально-освітнім програмам – понад 700 тис. доларів США; програмі «Ініціативи у галузі охорони здоров'я» – 136 проектів на суму 516 тис. доларів; підтримці кримсько-татарського та інших народів, які зазнали депортації – 97 проектів на суму 468 тис. доларів США [34, с.17].

Фонд фінансово підтримував видавництво журналів для громадських організацій: «Громадські ініціативи», «Перехрестя», «Нова громада», допомагав громадським організаціям у підключенні до Інтернету, сприяв організації та проведенню тренінгів та освітніх семінарів для активістів громадських об'єднань.

Унікальність цієї благодійної організації полягала не тільки у значних обсягах фінансової допомоги сектору громадських організацій України, але і в поширенні фондів Сороса на теренах СНД. Підтримка незалежних від держави громадських структур, поширення демократичних цінностей викликало незадоволення авторитарних режимів. Після приходу до влади О. Лукашенка розпочався відкритий наступ на впливові громадські організації Білорусії, які перебували поза державним впливом. Навесні 1997 року за розпорядженням О. Лукашенка була створена комісія з перевірки діяльності Білоруського фонду Сороса, Центру стратегічних ініціатив «Схід-Захід», благодійного фонду «Діти Чорнобиля». Тиску було піддано організації, які надавали значну фінансову підтримку, використовуючи іноземні джерела фінансування. Фонд Сороса в Білорусії оштрафували на три мільйони доларів і змусили припинити діяльність [35, с.7].

Значна частина громадських організацій використовувала фінансову допомогу урядових організацій країн Заходу. З 1993 року в Україні працює агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Тільки в 1998–1999 роках агентство через мережу міжнародних фондів (зокрема «Альянс Каунтерпарт») надало 125 малих грантів на суму 1,3 млн доларів, з яких 52 гранти було спрямовано на загальну підтримку розвитку організацій «третього сектору», 14 – організаціям інвалідів, 13 – для об'єднань людей похилого віку, 16 – для тих, хто опікується дітьми та молоддю. Понад 2000 грантів було видано для стажування та навчання за кордоном лідерів громадських організацій [36, с.15].

Крім того агентство фінансувало Київське регіональне представництво фонду «Євразія», яке було ство-

рене в 1993 році з метою сприяння розвитку демократії та ринкових реформ у країнах Східної Європи. Загальний річний бюджет фонду в 1996 році становив 17 млн доларів, Київського регіонального представництва фонду – 4 млн доларів [37, с.79].

З 1993 року завдяки фінансовій та організаційній підтримці Агентства США з міжнародного розвитку в Україні розпочав діяльність «Інформаційний центр громадського співробітництва в Євразії», який фінансово підтримував екологічні об'єднання в Україні.

Загалом, наприкінці 90-х років ХХ ст. в Україні діяло близько 50 донорських організацій, які надавали гранти в основному завдяки благодійним коштам Д. Сороса або за програмами Агентства США з міжнародного розвитку. Також технічну допомогу розвитку третього сектору України надавала ПРООН (Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй) у співпраці з Національним Агентством України з питань розвитку та європейської інтеграції, які започаткували національний проєкт «Розвиток громадянського суспільства в Україні» [38, с.5].

Використання громадськими організаціями України фінансової допомоги з-за кордону спричинило негативну реакцію певних політичних сил в Україні. Так 4 грудня 2003 року у виступі з парламентської трибуни лідера українських комуністів П. Симоненка було засуджено діяльність громадських фондів, які фінансуються з-за кордону з метою лобювання економічних інтересів транснаціональних корпорацій та втручання у фінансування виборів в Україні. 11 грудня 2003 року 289 депутатів Верховної Ради України проголосували за створення Тимчасової слідчої комісії з установлення фактів іноземного втручання у фінансування виборчих компаній в Україні через недержавні організації, що існують на гранти іноземних держав [39].

Певним джерелом фінансування діяльності громадських організацій в Україні протягом 90-х років ХХ ст. було корпоративне спонсорство – благодійна та філантропічна діяльність приватних українських компаній. Міжнародні донорські організації протягом 90-х років ХХ ст. підтримували низку програм, які мали на меті сприяти залученню бізнесових структур у якості спонсорів громадських організацій та спонукати їх до фінансування соціально зорієнтованих проєктів. МФВ та фонд «Євразія» в 1997 році спільно підтримували програму, що була спрямована на заохочення нових моделей співпраці між підприємцями, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями. «Альянс Каунтерпарт» на кошти агентства США з міжнародного розвитку започаткував надання грантів, використання яких заохочувало громадські організації до отримання відповідних пожертв від бізнесменів. Однак, лише 30 відсотків громадських організацій розраховували на підтримку корпоративних спонсорів. При цьому, не всі організації її отримували. Головною причиною, чому компанії відмовили у наданні допомоги, була невпевненість спонсорів у відповідному використанні коштів [40, с.29].

Опитування, яке було проведене серед представників бізнесових структур засвідчило, що найчастіше благодійники надавали фінансову та матеріальну підтримку державним організаціям – школам, дитячим будинкам, лікарням – 30%. Друге місце посіли організації ветеранів

та інвалідів – 16%. На третьому місці – заклади культури – 13% [41, с.32].

Висновок. Розглянуті показники розвитку громадських організацій України свідчать про те, що, по-перше, протягом 90-х років ХХ ст. відбувалось зростання кількості громадських організацій в Україні; по-друге, більшість громадських організацій та їх місцевих осередків не звітувала про свою діяльність, що свідчить про невиконання ними статутних зобов'язань; по-третє, класифікація громадських об'єднань була недосконалою та потребувала оновлення на законодавчому рівні; по-четверте, громадянська активність на місцевому рівні залежала від близькості до організацій-донорів (м. Київ), питомої ваги міського населення (Донецька область), організацій, що надавали благодійну допомогу кримськотатарському населенню (Автономна республіка Крим), по-п'яте, найбільша кількість серед громадських організацій оздоровчих та фізкультурно-спортивних об'єднань викликана, на наш погляд, бажанням засновників різноманітних платних оздоровчих курсів, секцій, фітнес-центрів тощо уникнути оподаткування як підприємська організація..

За підрахунками соціологів чисельний склад соціально активних громадян, які брали участь у діяльності громадських організацій України наприкінці ХХ ст., не перевищував 8%. Навіть якщо врахувати факт перебування пересічного активіста у складі багатьох громадських організацій, все одно загальна кількість учасників не сягне майже 34 млн осіб, як про це звітували представники громадських організацій. Причиною приписок була недосконалість нормативно-правової бази діяльності громадських організацій, зокрема, Закону України «Про об'єднання громадян», який не вимагав від громадських організацій фіксованого індивідуального членства. До того ж Закон не забороняв колективного членства у складі громадської організації.

Протягом 90-х років ХХ ст. українська держава надавала обмежену фінансову підтримку громадським ініціативам. Був відсутній конкурсний підхід в отриманні державного фінансування, що призводило до лобювання інтересів обмеженого кола наближених до влади громадських організацій, тоді як інші організації потерпали від податкового тиску та припиняли свою соціально корисну діяльність.

Донорська допомога сприяла розвитку громадських організацій в Україні. Міжнародні організації-донори не тільки фінансували діяльність, але і допомагали розвитку загалом, підтримуючи проєкти, спрямовані на підвищення професійного рівня керівного складу організацій. Інший бік донорської допомоги – звання до грантів, створення громадських організацій для участі в конкретній програмі, відсутність необхідної мотивації в керівників громадських організацій для активного пошуку інших джерел фінансування при виконанні статутних завдань.

Підтримка українським бізнесом діяльності громадських організацій була незначною.

Література

1. *Социалистические обязательства ОК, РК, ТК, ОКЖ, УССР по основным направлениям деятельности. ДАВО (Держархів Вінницької області). Ф. Р-4956. Оп.1. Спр.1655. 40 арк.*

2. Статут Фонду милосердя і здоров'я від 25 вересня 1993 р. ДЯВО.Ф. Р-6119. Оп.2. Спр. 1. 6 арк.
3. 3 Протоколи установчої, звітно-виборних та другої і третьої позачергових конференцій Фонду милосердя і здоров'я. ДЯВО.Ф. Р-6119. Оп.2. Спр.2. 20 арк.
4. Зведені дані про кількість легалізованих громадських організацій з міжнародним, всеукраїнським та місцевим статусом (включаючи місцеві осередки) станом на 01.01.1997-01.01.2000. Поточний архів Держкомстату України. Відділ політичної статистики. 5 с.
5. Форма статистичної звітності № 1-ОГ. Табл. № 5-8 (Діяльність, джерела фінансування та витрати об'єднань громадян за 1996-2000 рр.). Поточний архів Держкомстату України Відділ політичної статистики. 4 с.
6. Опитування громадської думки в Україні. Опитування проведено компанією Соціс-Геллап 16-23 червня 1999 року. Поточний архів Міжнародної Фундації Виборчих Систем (м. Київ). 88 с.
7. Дослідження Центру інновацій та розвитку: «Тенденції розвитку третього сектору в Україні (травень 1999 р.)». Поточний архів Центру інновацій та розвитку (м. Київ). 8 с.
8. Дослідження Центру інновацій та розвитку: «Ставлення населення України до діяльності громадських і благодійних організацій (липень 1999 р.)». Поточний архів Центру інновацій та розвитку (м. Київ). 43 с.
9. Дослідження Інституту соціології НАН України за участі фірми Соціс-Геллап та фонду «Демократичні ініціативи»: «Українське суспільство 1994-2000». Поточний архів фонду «Демократичні ініціативи». С.10.
10. Стоян Г.О. Професійні спілки України (1992-1997 рр.): автореф. дис.... канд. істор. наук: 07.00.01. Донецьк, 1998. 16 с.
11. Заремба С.З. Українське товариство охорони пам'яток історії та культури. Історичний нарис. Київ: Логос, 1998. 241 с.
12. Яшук О.Ю. Міжнародні зв'язки Червоного Хреста України (1922-2014 рр.): автореф. дис.... канд. істор. наук: 07.00.01. Київ, 2017. 22 с.
13. Лойко А.І. Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність. Київ: ПЦ «Фоліант», 2005. 634 с.
14. Алексієвець М.Я. Екологічний рух в Україні. Тернопіль: Лілея, 1999. 275 с.
15. Дігтяр Л.А. Громадські організації в суспільно-політичній системі сучасної України: стан і перспективи розвитку. Сторінки історії. 2010. Вип. 31. С.190-204.
16. Завидняк І.О. Благодійні організації як інститут громадянського суспільства. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право), 2014. № 2(65). С.74-79.
17. Чувардинський О.Т. Громадянське суспільство в Україні: становлення, функціонування, перспективи розвитку: дис ... доктора політ. наук: 23.00.02 Львів, 2008. 398 с.
18. Кормич А.І., Шелест Д.С. Громадські об'єднання та політичні партії сучасної України. Київ: АБРІО, 2004. 262 с.
19. Андрусак Л.П. Громадські організації в Україні: правові основи створення та діяльності Громадської ініціативи. 1998. № 7. С.6-9.
20. Карпліч Р. Третій сектор у полі тяжіння Волинського ресурсного центру розвитку НДО. Нова громада. 1998. № 4. С.24-26.
21. Романюк А. Що таке громадська організація? Громадські ініціативи. 1998. № 7. С.4-5.
22. Сидоренко О. Громадські і благодійні організації України. Перехрестя. № 2(7). 2000. С.20-21.
23. Сидоренко О. Чи знаємо ми, що таке насправді український «третій сектор»? Перехрестя. 2000. № 4(9). С.4-7.
24. Сидоренко О. Громадські організації в Україні: мовою офіційної статистики. Перехрестя. 2000. № 5(10). С.4-7;
25. Послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2000 році. Київ: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2001. 404 с.
26. Третій сектор: сталість розвитку Громадської ініціативи. 2000. № 1. С.4-6.
27. Закон України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12>
28. Положення про порядок легалізації об'єднань громадян. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02. 1993 р. № 140. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-93-%D0%BF>
29. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» // Нормативно-правова база діяльності громадських молодіжних організацій: збірник нормативних актів. Київ: Четверта хвиля, 2001. С.128-132.
30. Про сприяння діяльності Української спілки ветеранів Афганістану. Постанова Кабінету Міністрів України від 02. 04 1993 р. № 238. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-93-%D0%BF>
31. Додаток № 2 до Закону України «Про державний бюджет України на 2000 рік.» // Відомості Верховної Ради України. № 14-15-16. 2000. С.205-222.
32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів з оподаткування підприємств та організацій. Урядовий кур'єр. 2000. 31 бер. С.4
33. Гранти Міжнародного фонду «Відродження». Звіт про використання коштів. Дзеркало тижня. 2002. 22 бер. (№ 12). С.17.
34. Гранти Міжнародного фонду «Відродження». Звіт про використання коштів. Дзеркало тижня. 2001. 31 бер. (№ 13). С.17.
35. «Третій Сектор» Білорусії: проблеми та перспективи розвитку. Громадські ініціативи. 1998. № 11. С.5-9.
36. Парішкура К. USAID: не чекати гроші – навчити заробляти. Перехрестя. 2000. № 1. С.15.
37. Довідник фондів та організацій, що надають технічну допомогу в Україні. Київ: СЛ «Українська книга», 1997. 123 с..
38. Паливода М. ПРООН: дорогою сподівань Перехрестя. 2000. № 1. С.5.
39. НґУО та державна влада, або чи варто боротися з грантоїдством. Режим доступу: <http://www.rof.org.ua/article.cfm?deid=88>
40. Сидоренко О. Чого нам варто чекати? Перехрестя. 2000. № 6. С.28-29.
41. Бақданова О. Қолпаняя як громадянин? Перехрестя. 2000. № 6. С.32-33.

References

1. Sotsyalystrycheskyye obiazatelstva OK, RK, HK OKK USSR po osnovnym napravleniyam deyatelnosti. ДЯВО (Derzharkhiv Vinnytskoi oblasti). Ф. Р-4956. Оп.1. Спр.1655. 40 арк.
2. Statut Fondu myloserdia i zdorovia vid 25 veresnia 1993 r. ДЯВО.Ф. Р-6119. Оп.2. Спр. 1. 6 арк.
3. Protokoly ustanovchoi, zvitno-vyborykhi ta druhoi i tretoi pozacherhovykhi konferentsii Fondu myloserdia i zdorovia. ДЯВО.Ф. Р-6119. Оп.2. Спр.2. 20 арк.
4. Zvedeni dani pro kilkist lehalizovanykhi hromadskyykhi orhanizatsii z mizhnarodnym, vseukrainskym ta mistsevym statusom (vkliuchaiuchy mistsevi oseredky) stanom na 01.01.1997-01.01.2000. Potochnyi arkhiv Derzhkomstatu Ukrainy. Viddil politychnoi statystyky. 5 s.

5. Forma statystychnoi zvitnosti № 1-OH. Tabl. № 5-8 (Diialnist, dzherela finansuvannia ta vytraty obiednan hromadian za 1996-2000 rr.). Potochnyi arkhiv Derzhkomstatu Ukrainy Viddil politychnoi statystyky. 4 s.
6. Opytuvannia hromadskoi dumky v Ukraini. Opytuvannia provedene kompaniieiu Sotsis-Helap 16-23 chervnia 1999 roku. Potochnyi arkhiv Mizhnarodnoi Fundatsii Vyborchykh System (m. Kyiv). 88 s.
7. Doslidzhennia Tsentru innovatsii ta rozvytku: «Tendentsii rozvytku tretioho sektoru v Ukraini (traven 1999 r.)». Potochnyi arkhiv Tsentru innovatsii ta rozvytku (m. Kyiv). 8 s.
8. Doslidzhennia Tsentru innovatsii ta rozvytku: «Stavlennia naselennia Ukrainy do diialnosti hromadskykh i blahodiiynykh orhanizatsii (lypen 1999 r.)». Potochnyi arkhiv Tsentru innovatsii ta rozvytku (m. Kyiv). 43 s.
9. Doslidzhennia Instytutu sotsiologii NAN Ukrainy za uchasti firmy Sotsys-Helap ta fondu «Demokratychni initsiatyvy»: «Ukrainske suspilstvo 1994-2000». Potochnyi arkhiv fondu «Demokratychni initsiatyvy». S. 10.
10. Stoian H.O. Profesiini spilky Ukrainy (1992-1997 rr.): avtoref. dys. ... kand. istor. nauk; 07.00.01. Donetsk, 1998. 16 s.
11. Zarembo S.Z. Ukrainiske tovarystvo okhlorony pamiatok istorii ta kultury. Istorychni narys. Kyiv: Lohos, 1998. 241 s.
12. Yashchuk O.Yu. Mizhnarodni zviazky Chervonoho Khrysta Ukrainy (1922–2014 rr.): avtoref. dys.... kand. istor. nauk; 07.00.01. Kyiv, 2017. 22 s.
13. Loiko L.I. Hromadskii orhanizatsii etnichnykh menshyn Ukrainy: pryroda, lehtymnist, diialnist. Kyiv: PTs «Foliant», 2005. 634 s.
14. Aleksiievets M.Ya. Ekologichnyi rukh v Ukraini. Ternopil: Lileia, 1999. 275 s.
15. Dihitar P.A. Hromadskii orhanizatsii v suspilno-politychnii systemi suchasnoi Ukrainy: stan i perspektyvy rozvytku. Storinky istorii. 2010. Vyp. 31. S. 190-204.
16. Zavydniak I.O. Blahodiiini orhanizatsii yak instytut hromadianskoho suspilstva. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo), 2014. № 2(65). S. 74-79.
17. Chuvardynskiy O.H. Hromadianske suspilstvo v Ukraini: stanovlennia, funktsionuvannia, perspektyvy rozvytku: dys ... doktora polit. nauk; 23.00.02 Lviv, 2008. 398 s.
18. Kornych L.I., Shelest D.S. Hromadskii obiednannia ta politychni partii suchasnoi Ukrainy. Kyiv: AVRIO, 2004. 262 s.
19. Andrusiak T. Hromadskii orhanizatsii v Ukraini: pravovi osnovy stvorenna ta diialnosti Hromadskii initsiatyvy. 1998. № 7. S. 6-9.
20. Karphych R. Tretii sektor u poli tiazhinnia Volynskoho resursnoho tsentru rozvytku NDO. Nova hromada. 1998. № 4. S. 24-26.
21. Romaniuk A. Shcho take hromadska orhanizatsiia? Hromadskii initsiatyvy. 1998. № 7. S. 4-5.
22. Sydorenko O. Hromadskii i blahodiiini orhanizatsii Ukrainy. Perekhrestia. № 2(7). 2000. S.20-21.
23. Sydorenko O. Chy znaiemo my, shcho take naspravdi ukrainskyi «tretii sektor»? Perekhrestia. 2000. № 4(9). S. 4-7.
24. Sydorenko O. Hromadskii orhanizatsii v Ukraini: movoiu ofitsiinoi statystyky. Perekhrestia. 2000. № 5(10). S. 4-7;
25. Poslannia Prezidenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy pro vnutrisinie ta zovnishnie stanovyshe Ukrainy u 2000 rotsi. Kyiv: Informatsiino-vydavnychiy tsentr Derzhkomstatu Ukrainy, 2001. 404 s.
26. Tretii sektor: stalist rozvytku Hromadskii initsiatyvy. 2000. № 1. S. 4-6.
27. Zakon Ukrainy «Pro obiednannia hromadian» vid 16.06.1992 r. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12>
28. Polozhennia pro poriadok lehalizatsii obiednan hromadian. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.02. 1993 r. № 140. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-93-%D0%BF>
29. Zakon Ukrainy «Pro molodizhni ta dytiachi hromadskii orhanizatsii» // Normatyvno-pravova baza diialnosti hromadskykh molodizhnykh orhanizatsii: zbirnyk normatyvnykh aktiv. Kyiv: Chetverta khvyliia, 2001. S. 128-132.
30. Pro spryannia diialnosti Ukrainskoi spilky veteraniv Afghanstanu. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02. 04 1993 r. № 238. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/238-93-%D0%BF>
31. Dodatok № 2 do Zakonu Ukrainy «Pro derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2000 rik.» // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 14-15-16. 2000. S. 205 – 222.
32. Pro vnesennia zmin do deiaknykh zakonodavchykh aktiv z opodatkuvannia pidpriemstv ta orhanizatsii. Uriadovi kurier. 2000. 31 ber. S. 4
33. Hranty Mizhnarodnoho fondu «Vidrodzhennia». Zvit pro vykorystannia koshitiv. Dzerkalo tyzhnia. 2002. 22 ber. (№ 12). S. 17.
34. Hranty Mizhnarodnoho fondu «Vidrodzhennia». Zvit pro vykorystannia koshitiv. Dzerkalo tyzhnia. 2001. 31 ber. (№ 13). S. 17.
35. «Tretii Sektor» Bilorusii: problemy ta perspektyvy rozvytku. Hromadskii initsiatyvy. 1998. № 11. S. 5-9.
36. Paryshkura K. USAID: ne chekaty hroshii – navchyty zarobliaty. Perekhrestia. 2000. № 1. S.15.
37. Dovidnyk fondiv ta orhanizatsii, shcho nadaiut tekhnichnu dopomogu v Ukraini. Kyiv: SP «Ukrainska knyha», 1997. 123 s..
38. Palyvoda M. PRCOON: dorohoiu spodivan Perekhrestia. 2000. № 1. S.5.
39. NUO ta derzhavna vlada, abo chy varto borotysia z hirantoidstvom. Rezhym dostupu: <http://www.rol.org.ua/article.cfm?deid=88>
40. Sydorenko O. Choho nam varto chekaty? Perekhrestia. 2000. № 6. S. 28-29.
41. Baklanova O. Kompaniia yak hromadianyn? Perekhrestia. 2000.

Levchuk K.I.,

Doctor of History, Professor, Head of Department of the History of Ukraine and Philosophy, Vinnytsia National Agrarian University, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0459-622X>, ki_levchuk@ukr.net

Ukraine, Vinnytsia

DEVELOPMENT AND ACTIVITIES OF PUBLIC ORGANIZATIONS OF UKRAINE (90s of the XX century)

On the basis of statistical and archival materials, research of non-governmental organizations, quantitative and qualitative indicators of activity of public organizations of Ukraine during the 90s of the XX century are analyzed. It was established that despite the quantitative growth of public organizations, the civic activity of the population of Ukraine remained low, and most of the newly established public organizations used donor assistance from foreign organizations and foundations to fulfill their statutory tasks.

Key words: public organization, civil society, charitable foundations, sociological researches, 90s of the XX century.